

Stockholm den 3 oktober 2023

R-2023/1537

Till Justitiedepartementet

Ju2023/01957

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 4 september 2023 beretts tillfälle att yttra sig över EU-kommissionens förslag till direktiv om ändring av brottsofferdirektivet.

Sammanfattning

Det kan konstateras att Sverige uppfyller merparten av direktivets rättigheter och att det i Sverige finns många goda exempel på hur brottsoffers rättigheter tillvaratas.

Advokatsamfundet, som hänvisar till tidigare synpunkter avseende genomförandet av brottsofferdirektivet,¹ välkomnar EU-kommissionens förslag till ändringar och har, med undantag för nedan angivna reflektioner och synpunkter, i huvudsak ingen erinran mot förslaget till ett reviderat brottsofferdirektiv.

Synpunkter

Förslaget till reviderat brottsofferdirektiv i förhållande till reformen med taxa i förordnandemål

Målsägandebiträdets uppgift är att tillvarata målsägandens intressen under förundersökningen, att ge råd, stöd och information om processen samt att föra dialog med polis och åklagare i brottsoffrets intresse. Detta är särskilt viktigt utifrån att många

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 27 augusti 2014 över promemorian Genomförande av brottsofferdirektivet (Ds 2014:14).

brottsoffer, särskilt barn, utsatta för våld i nära relation och sexualbrott, är i kris och ofta är traumatiserade av våld och därför har svårt att själv föra sin talan och förstå vad som är viktigt i processen. De är i stort behov av ett målsägandebitråde som kan ge stöd inför förhör, finna och strukturera stödbevisning, trygga dem i processen och förmå dem att vilja medverka i förundersökningen fullt ut. Att skapa förtroende och trygghet i processen tar tid och kräver att målsägandebiträdet har såväl möten som direkta kontakter med brottsoffret. Hur många möten och kontakter som krävs varierar från person till person.

Domstolsverket införde den 1 juli 2023 en ny taxa 2023 för försvarare och målsägandebiträden i så kallade förordnandemål, dvs. i mål där förundersökning läggs ner utan att åtal väcks. I dessa mål ska ersättning till målsägandebiträden och försvarare numera utgå från förutbestämd taxa beräknad utifrån förhörstidens längd och inte utifrån faktiskt nedlagd tid.

I praktiken innebär den nya taxan att samtliga åtgärder som krävs för att tillvarata brottsoffrets intressen och rättigheter på ett rimligt och rättssäkert sätt inte kan utföras inom ramen för uppdraget, utan att advokaten till viss del arbetar gratis. Inte heller kan målsägandebiträdet skapa den trygghet och det förtroende som brottsoffret behöver för att kunna medverka i förundersökningen fullt ut. I värsta fall kan brist på stöd leda till att brottsoffret väljer att återgå till en våldsamt relation och att inte medverka alls i utredningen.

Advokatsamfundet anser att utvecklingen är oroväckande och det kan konstateras att taxan i dessa förordnandemål och de begränsningar den medför för brottsoffers rättigheter, strider mot såväl de särskilda målen i direktivet som direktivets avsikt.

Målsägandebitråde i hovrätten

Advokatsamfundet är positivt till att förslaget till ett reviderat brottsofferdirektiv uppmärksammar vikten av att se till att alla brottsoffer i EU har rätt att få hjälp under rättegången och anser att förslaget att alla brottsoffer ska ha rätt till hjälp under rättegången är ett bra sätt att förstärka brottsoffers rättigheter under den rättsliga processen.

Sverige brister emellertid i detta hänseende utifrån att brottsoffer inte på samma sätt som tilltalade har rätt till biträde i högre instans. Såsom det är i dag innebär det faktum

att målsägandebitråde i regel inte förordnas i högre instans en stor otrygghet för brottsoffret. Åklagaren ska förvisso i målsägandebitrådets ställe föra brottsoffrets talan i högre instans, men detta har i praktiken visat sig fungera mindre bra vad gäller brottsoffrets rätt till stöd, delaktighet och information om processen. Det kan i förlängningen leda till att brottsoffer väljer att inte anmäla brott då de vet att de kommer att stå utan stöd i en eventuell hovrättsprocess.

Enligt Advokatsamfundet innebär en implementering av EU-kommissionens förslag till ett reviderat brottsofferdirektiv därför att nuvarande ordning i svensk rätt i fråga om målsägandes rätt till biträde i överrätt måste ändras, så att rätten till målsägandebitråde säkerställs genom hela rättsprocessen.

Bestämmelser för att underlätta tillgången till specialiststöd för sårbara brottsoffer inbegripet barn

Advokatsamfundet ställer sig positivt till förslaget att underlätta tillgången till specialiststöd för sårbara brottsoffer samt till förslaget att de specialiserade stödverksamheterna ska omfatta kostnadsfritt psykologiskt stöd så länge som det är nödvändigt.

Sverige brister i dag vad gäller den vård och det psykologiska stöd som brottsoffer erbjuds. Tillgången till specialiststöd för sexualbrottsutsatta är ytterst begränsad och ser dessutom olika ut i landet. Ett exempel på detta är akutmottagning för våldtagna som enbart finns på ett fåtal platser i Sverige. Även specialistkliniker för sexualbrottsoffer samt tillgång till traumabehandling ser mycket olika ut i landet och det är överlag svårt för alla brottsoffer att få tillgång till sådan behandling. Platserna är få och vårdköerna långa till de mottagningar som faktiskt finns. Advokatsamfundet vill i detta sammanhang särskilt påtala vikten av att barn snabbt får traumabehandling.

Sammantaget krävs resurser för att säkerställa att alla brottsoffer får den vård och det psykologiska stöd som är nödvändigt. Vården och stödet ska inte avgöras utifrån var i landet ett brottsoffer bor.

Skadestånd

Advokatsamfundet välkomnar förslaget att staten ska ansvara för att betala ut utdömt skadestånd till brottsoffer. Förslaget tillvaratar brottsoffrets rättigheter på ett helt annat sätt än dagens förfarande.

I dag kan brottsoffer få vänta länge på att få skadestånd utbetalt till sig. Processen är svårhanterlig för många. Den innehåller flera steg och bedömningar av olika aktörer. Till det kommer att Brottsoffermyndigheten gör en egen bedömning av rätten till skadestånd. I praktiken kan detta förfarande leda till en bedömning där brottsoffret nekas det skadestånd som domstol fastställt.

Övrigt

Advokatsamfundet vill avslutningsvis påtala vikten av att stärka brottsoffers rättigheter och skydd. Det är grundläggande för att brottsoffer ska våga anmäla brott och på så sätt kunna tillvarata sina rättigheter. Advokatsamfundet vill därför återigen framhålla vikten av att ett målsägandebiträde biträder brottsoffret genom hela rättsprocessen, oavsett vilken instans processen befinner sig i.

Tillgång till ett målsägandebiträde under hela det rättsliga förfarandet är avgörande för att brottsoffret ska kunna tillvarata sina rättigheter fullt ut. Detta för att det rättsliga biträdet på ett professionellt och konstruktivt sätt ska kunna bidra till att stödet och skyddet för brottsutsatta förbättras och utvecklas. Målsägandebiträdet ser även till att brottsoffret genomgående under processen har tillgång till relevant information.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander